

ЗАТВЕРДЖУЮ
Віцепрезидент з наукової роботи
Київського національного
університету культури і мистецтв
Юлія ТРАЧ
«25» жовтня 2025 р.

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів
дисертації Головкової Маріанни Михайлівни
«Кордоцентрична парадигма соціокультурної свідомості в естрадній пісенній
культурі західної української діаспори»,
поданої на здобуття ступеня доктора філософії
за спеціальністю 034 – Культурологія

Актуальність теми та її зв'язок із планами науково-дослідних робіт. Актуальність обраної теми зумовлена сучасними цивілізаційними викликами, що постали у контексті російського повномасштабного вторгнення в Україну, глобалізаційних процесів та інформаційно-медійних трансформацій. У цих умовах особливої ваги набуває феномен українського кордоцентризму (філософії серця), що відображає глибинну емоційно-ціннісну основу національної ментальності й виступає чинником духовної стійкості, самоідентифікації та культурного єднання українців у світі.

Естрадна пісенна культура західної української діаспори – унікальний феномен, у якому чітко відображено особливості природного середовища, культурно-мовного простору, національний характер українського етносу, його світосприйняття, менталітет, традиції, система цінностей та ін. Світогляд, основою якого є кордоцентричне бачення, здійснює основоположний вплив на формування й розвиток художньо-естетичних та етичних ідей представників української нації, а відповідно – і естрадну пісенну культуру української діаспори. Фундаментальним у цьому контексті є людський чинник та національно-культурний зміст, картина світу та світогляд етносу, система його цінностей, що становлять основу кордоцентричної парадигми соціокультурної свідомості українців західного зарубіжжя.

Значний масив досліджень музичної культури і мистецтва української діаспори на сучасному етапі сформувалися в окремий напрям – музичного діаспорознавства. Водночас не всі аспекти означеного явища досліджені однаково повно, адже, зазвичай вони мають мистецтвознавчий характер. Помітну увагу науковці приділяють академічному та народному музичному мистецтву української діаспори, натомість творчість представників

естрадного напрямку лишається маловивченою. Виходячи з того, що естрадні пісенні твори українців, які проживають поза межами Батьківщини, є важливим репрезентативним джерелом національної масової музичної культури, існує особлива потреба більш детального і глибокого дослідження їх з позицій сучасної культурології.

Активна творча, концертна та гастрольна діяльність естрадних співаків і гуртів західної української діаспори була зосереджена в Північній Америці (Канада та США), Південній Америці (Аргентина, Бразилія, Чилі), Австралії та окремих осередках українського культурного життя у країнах Європи. Тут українська музика набула статусу носія емоційно-кордоцентричної ідентичності, здатної транслювати духовний код нації через пісню, об'єднуючи спільноти різних поколінь українського зарубіжжя. Висока соціальна активність українських еміграційних спільнот, значний рівень інституційної підтримки культурних ініціатив і широкий спектр естрадно-пісенних практик, що поєднують традиційне з модерним відображають репрезентативне середовище функціонування кордоцентричної парадигми у пісенній творчості. Вибір саме цих країн обґрунтовується просторово-культурним принципом, що дозволив дослідити середовища побутування української естрадної пісні, збереження та трансформацію естрадної пісенної культури західної української діаспори. реалізацію її кордоцентричної естетики.

Репрезентативним для вивчення кордоцентричної парадигми соціокультурної свідомості української західної діаспори стала творчість виконавців та композиторів Б. Весоловського, С. Гумініловича, К. Цісик та ін., музичних колективів «Буря», «Lidan», «Дарка та Славко», «Zirka», «The Ukrainians», «Іскра», «Korinya», «Millennia», «Klooch», «Веселка», «Сузір'я», «Трію Калина», «Голубці», «Dunai», «Solovey», «Electro-nova» та ін. Їхня діяльність відображає процес переосмислення національної культури через діалог із глобальним мистецьким контекстом, що робить їх цінними об'єктами для культурологічного аналізу. Роль інституційних осередків культурної пам'яті виконують фестивальні платформи «Toronto Ukrainian Festival», «Bloor West Village Toronto Ukrainian Festival», «Ukrainian Independence Day Festival», «Ukrainian Contemporary Music Festival», Міжнародний фестиваль української ретро-музики ім. Б. Веселовського та ін.

Деякі аспекти естрадної пісенної культури української діаспори вже ставали предметом окремих досліджень, проте кордоцентрична парадигма соціокультурної свідомості в естрадній пісенній культурі західної української діаспори і досі лишається поза увагою науковців. Ця тема постає як особливо значуща та актуальна в контексті сучасного культурологічного дискурсу. Недостатня увага до означеної проблематики, її актуальність та важливість для теорії та історії української культури зумовила вибір теми дисертаційної роботи.

Мета дослідження полягає в обґрунтуванні культурологічної концептуалізації кордоцентричної парадигми соціокультурної свідомості в естрадній пісенній культурі представників західної української діаспори. Дисертацію виконано в межах цільової комплексної теми наукових досліджень Київського національного університету культури і мистецтв «Культурно-мистецькі практики і процеси в дискурсі сучасного наукового діалогу» (державний реєстраційний номер: 0124U003133).

Особистий внесок здобувача. Усі результати дослідження є особистими напрацюваннями дисертантки. Теоретичні й методологічні положення та висновки є результатом авторських досліджень. Усі наукові положення, висновки і пропозиції, що виносяться на захист, отримано здобувачем особисто.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, які захищаються.

Сформульовані наукові положення, висновки та рекомендації, представлені у дисертаційній роботі М. М. Головкової «Кордоцентрична парадигма соціокультурної свідомості в естрадній пісенній культурі західної української діаспори», є методологічно обґрунтованими і достовірними, оскільки ґрунтуються на комплексному дослідженні проблематики естрадної пісенної культури західної української діаспори, яка екстраполює це явище безпосередньо на кордоцентричну парадигму соціокультурної свідомості, розкриваючи етимологію українського кордоцентризму, його змістове наповнення, характерні ознаки, процес формування й розвитку, а також актуалізацію в українській культурі сьогодення.

В дисертаційній роботі акцентовано увагу на тому, що у дослідженнях В. Дутчак (бандурне мистецтво українського зарубіжжя), Г. Карась (музична культура та освіта української діаспори), Н. Кривди (культуротворчий аспект), Т. Прокопович (культура музика української діаспори), Ю. Трунез (українська пісенна культура у вимірах національної ментальності), Т. Шершової, Н. Федорняк (музична фольклорна традиція), В. Чайки (культурно-музичні осередки), О. Чигер (вокальне мистецтво української діаспори ХХ ст.) та ін. висвітлюються окремі фрагменти діаспорного буття українців, які поширювали в світі українську історію, культуру, мистецтво, лобювало інтереси української нації в країнах поселення завдяки сформованій прихильності до національної ідеї та відданості українській національній ідентичності. Незважаючи на широкий спектр наукового осмислення культури української діаспори, було з'ясовано, що у сучасному вітчизняному науковому дискурсі відсутні ґрунтовні комплексні дослідження, присвячені естрадній пісенній культурі західної української діаспори кінця ХХ – першої чверті ХХІ ст., відповідно, виникає потреба в культурологічному осмисленні цього явища. Більше того, практично недослідженими

залишаються питання репрезентації кордоцентризму в естрадній пісні західної української діаспори, що й реалізується в представленій дисертації.

Структура дисертації та логіка викладення її основних положень свідчать про повне та цілісне розкриття науково-практичних завдань, поставлених у межах обраної теми дослідження. У роботі чітко окреслено формулювання ключових елементів вступу: обґрунтування актуальності теми, формулювання мети, завдань, наукової новизни, практичного значення, об'єкта й предмета дослідження, його структури. Така послідовність і виваженість засвідчують фахову орієнтованість здобувачки у темі, здатність працювати з великим обсягом наукової літератури й джерел, добір яких є професійно вмотивованим і критично осмисленим. Це надає тексту внутрішньої цілісності та переконливості. На основі опрацьованих матеріалів аргументовано і сформовано теоретико-методологічне підґрунтя дослідження.

На основі критичного аналізу досліджених категорій у теоретичних працях знакових філософів і письменників (Г. Сковорода, П. Юркевич, М. Гоголь, Т. Шевченко, П. Куліш та ін.), відомих діячів української діаспори ХХ ст. (О. Кульчицький, М. Шлемкевич, І. Мірчук, Д. Чижевський), а на сучасному етапі – у філософських, педагогічних та культурологічних дослідженнях українських науковців у дисертаційній роботі простежено, що кордоцентризм – складний міждисциплінарний феномен, що розглядається сучасними дослідниками як: невід'ємна ментальна риса українців (Т. Євтушина), ознака українського національного характеру (В. Кремінь), національно-специфічний феномен, що відображає історичну ментальність й інтелектуальну ідентичність української нації (Я. Гнатюк), архетиповий принцип української культурної ментальності (Г. Файзулліна), одна з головних особливостей українського світоглядного менталітету (Б. Новіков, Р. Богачев, Т. Руденко та Г. Костроміна), принцип цілісного розуміння особистості, що поєднує духовні та моральні аспекти внутрішнього світу людини (П. Павлюченко) та ін.

В результаті дослідження теоретико-методологічних засад здійснено концептуальне осмислення та сформульовано визначення поняття «кордоцентрична парадигма соціокультурної свідомості», що складає набір концепцій та шаблонів осмислення одного з архетипових принципів української культурної ментальності й української ідентичності (за Я. Гнатюком) – кордоцентризму, що відображає світоглядний аспект соціокультурного життя та загальні тенденції розвитку соціальної культури представників західної української діаспори. Наголошено, що серед характерних ознак кордоцентричної парадигми соціокультурної свідомості в пісенній творчості української діаспори особливо помітними є: тісний взаємозв'язок мотивів «філософії серця» з панестетизмом та «святотвідношенням» «української душі», які набули вираження в ліризмі,

поетичній чуттєвості та романтичному спрямуванні; створення образів, що є втіленням моральної краси, таланту народної душі; репрезентація в текстах пісень таких архетипних образів, як Серце, Матір, Земля, Батьківщина й ін.; основними концептами є: «Любов», «Щирість», «Сердечність», «Духовність», «Віра», «Краса», «Гуманність» та ін.

Вагомі наукові праці Н. Більчук, В. Ворожбіт-Горбатюк, Я. Гнатюк, С. Гуменюк, Н. Завісько, Л. Зеленської та С. Золотухіної, Л. Кияновської, У. Мараєвої, П. Павлюченко, Л. Ракітянської, Г. Тараненко, С. Українець, Л. Черкашиної, Г. Файзулліної й ін. стали необхідним інструментарієм для осмислення кордоцентризму (філософії серця) як однієї з основ суспільного та культурного розвитку західної діаспори. Український кордоцентризм в цьому випадку представлено структурно-функціональною системою: соціокультурна свідомість, українська ментальність, ментальні характеристики, ментальні цінності, сукупність поглядів, настроїв, почуттів, світобачення і світовідчуття, що складають національний характер та ін., які, своєю чергою, засвідчують особливу актуалізацію кордоцентричної парадигми в складні історичні періоди.

Аналіз сучасних наукових праць, пов'язаних з естрадним вокальним мистецтвом, зокрема, як-от філософський (Н. Авер'янова, В. Калужська), культурологічний (А. Костіна, Ю. Рева), мистецтвознавчий (О. Бойко, М. Мозговий, Т. Самая, Т. Рябуха, В. Тормахова), історичний (А. Матвійчук, Д. Уварова), педагогічний (Н. Дрожжина О. Сапожнік) напрями дослідження, дали змогу довести, що вокальна естрада має неабиякий вплив на становлення й розвиток повноцінного соціуму, оскільки масова музична культура є настільки різноманітною, що сучасна людина нині, як би не хотіла, не в змозі існувати поза культурним простором, яким постійно розвивається. Узагальнюючи наукові підходи до вивчення пісенної естради, В. Солодовник, В. Тормахової, О. Сапожнік, Н. Попович, Т. Самаї, Т. Каблової подано теоретичне обґрунтування позиціонування естрадної пісенної культури української діаспори як особливого виду творчої діяльності, що актуалізує особистісні потенціальні властивості та ресурси, спрямовані на створення принципово нових вербально-музичних творів, які характеризуються неповторністю та оригінальністю і розрізняються за видами (хорові, ансамблеві, сольні), жанрами (епічні, лірико-епічні, ліричні, драматичні) та стилями (народний, академічний, естрадний, джазовий).

Джерельна база дисертації охоплює аудіо- та відеозаписи виступів естрадних співаків (Б. Весоловського, С. Гумініловича, К. Цісик та ін.), архівні записи з інтернет-контенту та відеокліпи музичних гуртів української діаспори («Буря», «Оселедець», «Карпатіана», «Дарка та Славко», «Зірка», «The Wedding Present», «The Ukrainians» та ін.), що у сукупності формують репрезентативний корпус джерел для комплексного аналізу. З'ясовано, що творчість вище зазначених пісенних практик виявляється через апеляцію до

етнічного менталітету українців і резонування з національною ментальністю на глибинному духовно-емоційному рівні. Це простежується у зверненні до символічних кодів народнопісенної традиції, поєднаних із західними популярними музичними стилями, що відображає взаємодію соціокультурного простору західної української діаспори та культурного контексту країн проживання.

Для дослідження кордоцентричної парадигми соціокультурної свідомості вагомим джерельним матеріалом стали культурні та комеморативні практики естрадної пісенної культури західної української діаспори, що представлені фестивалями «Toronto Ukrainian Festival», «Bloor West Village Toronto Ukrainian Festival», «Ukrainian Independence Day Festival», «Ukrainian Contemporary Music Festival», «Edinburgh Fringe Festival», II Міжнародний фестиваль української ретро-музики ім. Богдана Весоловського, Міжнародний конкурс українського романсу ім. Квітки Цісик у Львові в рамках українсько-американського проєкту «Незабутня Квітка», де комеморація реалізується в плані ідентифікації творчих особистостей минулого, які обираються посередниками для збереження в культурній пам'яті. Проаналізовано, що пісенні практики української діаспори, беручи участь у різних культурних та соціальних проєктах, виступають амбасадорами української культури, є потужною підтримкою в об'єднанні української спільноти в світі, здійснюють благодійну діяльність, що засвідчує тяжіння до інтроспективного кордоцентризму за Т. Шевченком та П. Кулішем, що проявляється в «напруженому емоційно-вольовому прагненні до правди і свободи». Таким чином, доведено, що в умовах відкритої фази російсько-української війни естрадна пісенна культура західної української діаспори здійснює потужний зв'язок культур і поколінь та створює передумови для впливу на почуття, загальне внутрішнє налаштування реципієнтів, створення і трансформації ставлення до дійсності, заохочення на соціально значущі вчинки.

Основні результати дослідження, ступінь їх наукової новизни та значущості.

Результати дослідження засвідчують, що попри значну кількість праць, присвячених вивченню культури української діаспори, у сучасному вітчизняному науковому дискурсі все ще бракує ґрунтовних міждисциплінарних досліджень, спрямованих на аналіз естрадної пісенної культури західного українського зарубіжжя кінця ХХ – початку ХХІ ст. У межах проблематики українського кордоцентризму особливу роль відіграє соціокультурний вимір, адже саме «філософія серця» становить основу духовного, емоційного й культурного розвитку української спільноти за кордоном.

Виявлено, що у соціокультурному плані український кордоцентризм представлено окремою структурно-функціональною системою:

соціокультурна свідомість, українська ментальність, ментальні характеристики, ментальні цінності, сукупність поглядів, настроїв, почуттів, світобачення і світовідчуття, що складають національний характер та ін., які, своєю чергою, засвідчують особливу актуалізацію кордоцентричної парадигми в складні історичні періоди.

На основі критичного аналізу досліджених категорій здійснено концептуальне осмислення та сформульовано визначення поняття «кордоцентрична парадигма соціокультурної свідомості», що складає набір концепцій та шаблонів осмислення одного з архетипових принципів української культурної ментальності й української ідентичності (за Я. Гнатюком) – кордоцентризму, що відображає світоглядний аспект соціокультурного життя та загальні тенденції розвитку соціальної культури представників західної української діаспори.

З'ясовано, що естрадна пісенна культура – це один із феноменів масової художньої культури, що інтегрує в собі духовно-практичний досвід українського народу, його світосприйняття, систему цінностей, відтак розкриває широкі можливості для осмислення важливих тенденцій та глибинних механізмів сучасної культури в цілому. Обґрунтовано, що естрадна пісенна культура західної української діаспори репрезентує процес створення культурного тексту на основі синтезу елементів різних культурних систем (масова культура, популярна музична культура, українська народна пісенна культура, і власне, естрадна культура) і відображає глибинні основи духовного буття українців зарубіжжя засобами синтезу різноманітних художніх форм. Звернено увагу на те, що основа естрадної пісенної культури західної української діаспори – це система цінностей, що не є сталою і трансформується відповідно до історичного, суспільного й культурного розвитку, проте інваріантом лишається кордоцентрична парадигма, що проявляється в творчості представників різних поколінь.

Констатовано, що концепція українського кордоцентризму зароджена за часів Київської Русі, основою якої є філософське осмислення людського серця як скарбниці душі, центру духовності, завдяки чому відбувається синтез і генерація почуттів, віри, розуму та волі, набула активного розвитку в теоретичних працях знакових філософів і письменників (Г. Сковорода, П. Юркевич, М. Гоголь, Т. Шевченко, П. Куліш та ін.), відомих діячів української діаспори ХХ ст. (О. Кульчицький, М. Шлемкевич, І. Мірчук, Д. Чижевський), а на сучасному етапі – у філософських, педагогічних та культурологічних дослідженнях українських науковців. Простежено, що кордоцентризм – складний міждисциплінарний феномен, що розглядається сучасними дослідниками як: невід'ємна ментальна риса українців (Т. Євтушина), ознака українського національного характеру (В. Кремень), національно-специфічний феномен, що відображає історичну ментальність й інтелектуальну ідентичність української нації (Я. Гнатюк), архетиповий

принцип української культурної ментальності (Г. Файзулліна), одна з головних особливостей українського світоглядного менталітету (Б. Новіков, Р. Богачев, Т. Руденко та Г. Костроміна), принцип цілісного розуміння особистості, що поєднує духовні та моральні аспекти внутрішнього світу людини (П. Павлюченко) та ін. Виявлено, що головною ідеєю кордоцентризму є ідея всеосяжного добра та гармонії людини зі світом та самою собою, а характерною рисою – прагнення віднайти підхід до забезпечення взаємозв'язку людини й суспільства засобами цілісності внутрішнього світу особистості. Людина в пошуку цієї гармонії задіює не стільки пізнавальні зусилля розуму, скільки сердечну доброту та щирість душі.

Доведено, що в естрадній пісенній творчості представників західної української діаспори кордоцентричний світогляд функціонує крізь призму звернення до виразних та глибоких художніх образів жінки; інтерпретативній варіативності поняття любові; розкритті внутрішнього світу людини через глибокі емоційні переживання; формуванні сакрального образу української землі, природи, Батьківщини; проявах активної морально-етичної позиції, прагненні до свободи, волі, й самовдосконалення; засобах композиторської та виконавської виразності, візуальних образах. Наголошено, що серед характерних ознак кордоцентричної парадигми соціокультурної свідомості в пісенній творчості української діаспори особливо помітними є такі: тісний взаємозв'язок мотивів «філософії серця» з панестетизмом та «святотітешністю» «української душі», які набули вираження в ліризмі, поетичній чуттєвості та романтичному спрямуванні; створення образів, що є втіленням моральної краси, таланту народної душі; репрезентація в текстах пісень таких архетипних образів, як Серце, Матір, Земля, Батьківщина й ін.; основними концептами є: «Любов», «Щирість», «Сердечність», «Духовність», «Віра», «Краса», «Гуманність» та ін.

З'ясовано, що кордоцентризм естрадної пісенної культури західної української діаспори розвивається на основі синкретизму, характерного для української культури в цілому, що проявляється, зокрема, в тенденції зближення поетичних образів, філософських ідей та музикотворення. Світоглядно-ціннісними засадами представників композиторської і виконавської творчості західної української діаспори другої половини ХХ ст. є позиціонування серця як глибинної метафори душі та основи людської моральності; базування етичних основ українського суспільства на принципах співпереживання, сердечної підтримки; узгодження власних інтересів та прагнень з суспільними потребами і цінностями, що ґрунтуються на національній пам'яті; переважання емоційно-вольового начала й ін. У пісенній творчості Б. Весоловського переважають естрадні пісні на тексти відомих українських поетів, у яких проявляються архетипи серця, душі, розуму, Бога, природи. В піснях С. Гумініловича кордоцентризм виражають

ліризм мелодій, вірші поетів-аматорів, філософська поезія. Поетика українського кордоцентризму проявляється в мотивах трагізму існування ліричного героя, величної краси природи, віри та надії, що протиставляються зневірі, смутку й тузі. Текстовою основою естрадної пісенної культури західної української діаспори є: поетичні твори відомих українських поетів (П. Тичина, О. Олесь, Т. Осьмачка, В. Сосюра, В. Симоненко, П. Воронько, О. Слісаренко й ін.); вірші сучасних українських авторів (В. Івасюк, М. Ткач, М. Петренко, М. Ткаченко, О. Музика й ін.); вірші, написані безпосередньо композитором (Б. Весоловський, С. Гумінілович та ін.); українська пісенна поезія фольклорних зразків, у якій закладено основні для української культури архетипічні образи-символи. Індивідуальна інтерпретація, насиченість жанрової стилістики у виконанні популярних творів та українських народних пісень, а також професіоналізм в аранжуванні й записі яскраво представлено в творчості Квітки Цісик, підносячи репрезентацію українського музичного кордоцентризму на новий виконавський рівень.

Головним джерелом естрадної пісенної культури західної української діаспори є національна пісенна традиція, де найповніше репрезентовано кордоцентричну парадигму соціокультурної свідомості. Особливості сердечного ставлення українців і до людей, і до навколишньої дійсності відображено в текстах народних пісень, що набули нового звучання в різноманітному аранжуванні та обробці. Основоположними для естрадної пісенної культури західної української діаспори є збереження й популяризація української народнопісенної творчості; розкриття і ствердження кордоцентризму, ширості, ліричної пісенності й естетизму як основних рис української ментальності засобами виконавської майстерності; звернення до архетипічних образів-символів української культури.

Виявлено, що в контексті музичного кордоцентризму обробка пісенного першоджерела (автентичної народної або естрадної пісні) може розглядатися як складна багатошарова конструкція, оскільки закладений у ньому архетип-образ отримує інтерпретацію відповідно до «філософії серця» композитора, посилюється особливостями кордоцентризму вокального виконавства співака (особливим ліризмом, сердечністю, співчуттям та ін.) і набуває нового рівня інтерпретації в процесі сприйняття естрадної пісні як культурного продукту реципієнтом – носієм українського менталітету.

У результаті дослідження з'ясовано, що у творчості музичних гуртів «Буря», «Оселедець», «Карпатіана», «Дарка та Славко», «Зірка», «The Wedding Present», «The Ukrainians» та інших кордоцентризм виявляється через апеляцію до етнічного менталітету українців і резонування з національною ментальністю на глибинному духовно-емоційному рівні. Це простежується у зверненні до символічних кодів народнопісенної традиції, поєднаних із західними популярними музичними стилями, що відображає взаємодію соціокультурного простору західної української діаспори та

культурного контексту країн проживання. Творчі орієнтири представників естрадно-пісенної культури діаспори формуються у межах кордоцентричної парадигми світосприйняття, яка передбачає емоційно-ціннісне осмислення буття, інтерпретацію ідей українських філософів, використання християнських музичних і смислових мотивів, а також активне оновлення народно-пісенної традиції. В їхній діяльності простежується прагнення надати автентичним архетипам та символам нового жанрово-стильового звучання, що поєднує ментальну спадкоємність української культури з естетикою сучасної світової естради.

Виявлено, що в просторі естрадної пісенної культури західної української діаспори комеморація реалізується в плані ідентифікації творчих особистостей минулого, які обираються посередниками для збереження в культурній пам'яті. Сенс комеморативних практик полягає в консолідації та напрацюванні ідентифікаційної платформи, що дає підстави розглядати їх як компоненту кордоцентричної парадигми.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що вперше в українському культурологічному дискурсі системно розглянуто кордоцентризм як світоглядно-ментальну основу естрадної пісенної творчості західної української діаспори (США, Канади та країн Європи), який до цього часу залишався недостатньо осмисленим як у теоретичному, так і в історико-культурному контекстах. На основі критичного аналізу сучасних культурологічних і філософських підходів сформульовано авторське визначення поняття «кордоцентрична парадигма соціокультурної свідомості», що розкриває її як архетипову модель емоційно-ціннісного осмислення світу та вираження національної ідентичності засобами музичного мистецтва. Уточнено та доповнено зміст ключових понять – «естрадна пісенна культура», «кордоцентризм», «кордоцентрична парадигма соціокультурної свідомості», що сприяє поглибленню термінологічного апарату сучасної культурології.

Уперше окреслено світоглядні універсалиї естрадної пісенної культури української діаспори, зумовлені кордоцентричним типом мислення – синтезом емоційності, духовності, фольклорних архетипів і сучасних естетичних тенденцій. Комплексно досліджено пісенну творчість Богдана Веселовського, Славка Гумініловича, Квітки Цісик та інших митців у контексті репрезентації кордоцентричної парадигми соціокультурної свідомості від середини ХХ до першої чверті ХХІ століття. Розкрито культуротворчий потенціал музичних гуртів західного українського зарубіжжя (зокрема «The Ukrainians», «Zirka», «Дарка та Славко», «Korinya», «Millennia» тощо) крізь призму світоглядно-ментальних детермінант та особливостей їхньої інтеграції в глобальний культурний простір. Виявлено вплив філософії серця на формування комеморативних і медіакультурних практик сучасної естрадної пісні, що функціонує як інструмент збереження

національної пам'яті та ідентичності в умовах діаспорного середовища. Здійснено типологізацію естрадних пісень західної української діаспори за критеріями, запропонованими Н. Більчук та Я. Гнатюком, з урахуванням специфіки жанрово-стильових і смислових особливостей. Подальшого розвитку набули теоретичні засади дослідження естрадної пісенної культури української діаспори як самостійного феномена музичного мистецтва і чинника культурної дипломатії.

Здобуті результати мають високий ступінь наукової новизни та культурологічної значущості, оскільки: уперше системно поєднано категорії кордоцентризму, естрадної пісенної культури та соціокультурної свідомості, що розширює методологічний горизонт гуманітарних наук; запропоновано нову інтерпретаційну модель аналізу діаспорної пісенної творчості крізь призму філософії серця як ментального архетипу українців; результати дослідження створюють підґрунтя для подальших студій у галузях культурології, мистецтвознавства, соціальної антропології тощо; концептуалізація поняття «кордоцентрична парадигма соціокультурної свідомості» відкриває можливості для порівняльного аналізу культурних практик української діаспори з іншими етнокультурними спільнотами світу.

Теоретичне значення полягає у розширенні категоріально-понятійного апарату. Зважаючи на те, що проблематика кордоцентризму в естрадній пісенній культурі представників західної української діаспори знаходиться на перетині кількох дискурсивних вимірів, характеризується складною динамікою внутрішнього розвитку та недостатньо осмисленою природою, у дисертаційній роботі поєднано кілька методологічних стратегій. Звернення до різноманітних трактувань базових понять дослідження («кордоцентризм», «соціокультурна свідомість», «естрадна пісенна культура», «ментальність», «національний характер», «культурна ідентичність» й ін.) розкриває широкі можливості для застосування гнучких технологій та схем пізнання в процесі вирішення поставлених дослідницьких завдань. Застосування міждисциплінарного підходу дало змогу пов'язати минуле й майбутнє, виявити архетипи свідомості, що покладені в основу створення сучасних образів світу в естрадній пісенній культурі західної української діаспори.

Окрему цінність становить запропонована типологізація естрадних пісень західної української діаспори на основі категоризацій Н. Більчук та Я. Гнатюка. Теоретично вагомим є комплексне дослідження пісенної творчості Б. Весоловського, С. Гумініловича, Квітки Цісик та ін., музичних гуртів західного українського зарубіжжя крізь призму світоглядно-ментальних детермінант. Дослідження розкриває вплив філософії серця на формування комеморативних практик сучасної естрадної пісенної культури західної української діаспори. Особливої уваги заслуговує аналіз впливу новітніх цифрових технологій та сучасного медіаландшафту на виникнення нових форм пісенної творчості.

Практичне значення одержаних результатів полягає в можливості використання результатів і висновків дослідження в подальшому осмисленні питань, пов'язаних із концепцією кордоцентризму та її проявів у пісенній творчості представників української діаспори. Основні положення та висновки дослідження можуть стати підґрунтям для наукових праць у галузі культурології; збагатити лекційні курси в закладах вищої освіти мистецького профілю; посприяти розробленню спецкурсів і семінарських занять тощо.

Достовірність одержаних результатів.

Основні результати дослідження є достовірними, оскільки базуються на комплексній методології, що полягає у використанні сучасних культурологічних, філософських, історичних концепцій, послуговуванні дослідницьким інструментарієм, застосуванні ряду загально-наукових та спеціальних методів.

Достовірність одержаних результатів забезпечується теоретико-методологічною обґрунтованістю дослідження, застосуванням комплексного підходу до аналізу об'єкта, використанням взаємодоповнювальних методів, із залученням загальнонаукових (системно-структурний), історичних методів (хронологічний, проблемно-хронологічний, біографічний, порівняльно-історичний), методів сучасної філософії, естетики, діаспорознавства та культурології), що дозволило забезпечити всебічний підхід до осмислення феномену кордоцентризму в естрадній пісенній культурі західної української діаспори. Застосування такого комплексу методів дослідження дало змогу уточнити поняття «кордоцентризм», «кордоцентрична парадигма», «соціокультурна свідомість», «пісенна творчість», здійснити класифікацію концепцій кордоцентризму, дослідити інтерпретації кордоцентричної парадигми соціокультурної свідомості в пісенній творчості української діаспори, зокрема, виявити особливості трансформації образів у ментально-образному світі носіїв української культури в еміграції зі зміщенням політичних, соціальних, культурних та інших аспектів. Використання комплексного методологічного підходу забезпечило одержання науково обґрунтованих результатів і, зокрема, дало змогу простежити взаємозв'язок минулого та майбутнього, а також виявити архетипи колективної свідомості, які стали основою формування сучасних образів світу в естрадній пісенній культурі західної української діаспори.

Достовірність одержаних результатів забезпечується використанням широкої теоретичної бази з проблематики концептів «культурна пам'ять», «національна ідентичність», «ментальність», «західна українська діаспора», та узгодженістю висновків із науковими концепціями. Надійність отриманих результатів підкріплюється репрезентативністю джерельного матеріалу, зокрема, аналізом творчості окремих виконавців (Б. Веселовський, С. Гумінілович, К. Цісик та ін.) і колективів («The Ukrainians», «Zirka», «Дарка та Славко», «Korinya», «Millennia» тощо), а також культурних подій та

комеморативних практик («Toronto Ukrainian Festival», «Ukrainian Contemporary Music Festival» та ін.). Узгодженість отриманих висновків із сучасними науковими підходами, перевірка результатів у міждисциплінарному контексті та залучення значного емпіричного матеріалу, апробації основних положень і результатів дослідження на міжнародних та всеукраїнських конференціях, публікації результатів у фахових наукових виданнях, колективній монографії та журналі, що індексується в наукометричній базі Scopus забезпечують їх достовірність, об'єктивність і наукову значимість.

Повнота викладення матеріалів дисертації в опублікованих працях. Основні положення і результати дисертації викладено у 17 наукових публікаціях, із них 6 статей у виданнях, включених до переліку наукових фахових видань України, 1 розділ колективної монографії, 1 – стаття у періодичному науковому виданні, проіндексованому у базі даних Scopus, 9 – праць апробаційного характеру. Усі наукові публікації є одноосібними, окрім 1 публікації, що індексується в наукометричній базі Scopus, де проведено аналіз наукових джерел, присвячених вивченню впливу технологічного прогресу на формування світогляду сучасної людини.

Наукові публікації відповідають вимогам п. 8 Порядку положення ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії (Постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44) та наказу МОН № 1220 від 23.09.2019 р. «Про опублікування результатів дисертацій на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук».

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації

Статті у наукових фахових виданнях України

1. Головкова М. М. Сучасна проблематика дослідження естрадного вокального мистецтва: культурологічний вимір. *Культура і сучасність: альманах*. 2022. № 1. С. 81–86.

DOI: <https://doi.org/10.32461/2226-0285.1.2022.262574>

2. Головкова М. М. Шляхи становлення виконавської творчості Квітки Цісик. *Вісник КНУКіМ. Серія: Мистецтвознавство*. 2023. №.43. С. 8–16.

DOI: <https://doi.org/10.31866/2410-1176.48.2023.282429>

3. Головкова М. М. Науково-теоретичні засади дослідження виконавської творчості Квітки Цісик. *Мистецтвознавчі записки*. 2023. Вип. 43. С.140–146.

DOI: <https://doi.org/10.32461/2226-2180.43.2023.286852>

4. Головкова М. М. Культурно-мистецькі практики збереження культурної пам'яті Квітки Цісик. *Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку*. 2024. № 2. С. 444–450.

DOI: <https://doi.org/10.35619/ucpmk.v48i.812>

5. Головкова М. М. Родинний етос у формуванні та розвитку творчих талантів Квітки Цісик: культурологічний вимір. *Питання культурології*. 2024. №. 43. С. 25–39.

DOI: <https://doi.org/10.31866/2410-1311.43.2024.303026>

6. Головкова М. М. Культурна цінність української пісенної спадщини Квітки Цісик. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. 2024. № 2. С. 20–27.

DOI: <https://doi.org/10.32461/2226-3209.2.2024.308266>

Розділ колективної монографії

7. Головкова М. М. Культуротворчі рефлексії пісенної практики української діаспори в Північній Америці *Ідентичність і культура в добу змін: від історичної пам'яті до цифрових практик*: колект. монографія. Київ, 2025. С. 68–98.

Стаття у періодичному науковому виданні, проіндексованому у базі даних Scopus

8. Pecheranskyi I., Humeniuk T., Shvets N., **Holovkova M.**, & Sibiriakova O. Transmedia discourse in the digital age: exploring radical intertextuality, audiovisual hybridization, and the «aporia» of homo medialis. *Research Journal in Advanced Humanities*. 2023. Vol. 4(2). P. 116–130.

DOI: <https://doi.org/10.58256/rjah.v4i2.1111> (Scopus Q1)

(Проведено аналіз наукових джерел, присвячених вивченню впливу технологічного прогресу на формування світогляду сучасної людини).

Опубліковані наукові праці апробаційного характеру

9. Головкова М. М. Естрадне вокальне мистецтво України: творчі вимоги, виклики і запити сьогодення. *Україна у світових глобалізаційних процесах: культура, економіка, суспільство* : матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 25–26 берез. 2020 р. Київ, 2020. С. 132–134.

10. Головкова М. М. Вплив глобалізаційних процесів на розвиток естрадного вокального мистецтва. *Україна у світових глобалізаційних процесах: культура, економіка, суспільство* : матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 24–25 берез. 2021 р. Київ, 2021. С. 59–61.

11. Головкова М. М. Естрадне вокальне мистецтво в українському дискурсі сучасності. *Філософія подієвої культури: історія та сучасність* : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., м. Київ, 25–26 берез. 2021 р. Київ, 2021. С. 47–49.

12. Головкова М. М. Тенденції розвитку сучасної вокальної естради. *Актуальні дискурси мистецтва естради: традиції та європейська інтеграція* : матеріали Всеукр. наук. конф. науково-педагогічних працівників, докторантів, аспірантів, здобувачів, магістрантів та студентів, м. Київ, 20 квіт. 2021 р. Київ, 2021. С. 24–27.

13. Головка М. М. Народна пісенність у естрадній вокальній культурі сучасності. *Трансформаційні процеси соціальної культури в Україні* : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., м. Київ, 22–23 берез. 2022 р. Київ, 2022. С. 78–81.

14. Головка М. М. Формування національно-патріотичного світогляду Квітки Цісик. *Трансформаційні процеси соціальної культури в Україні* : матеріали II Всеукр. наук.-практ. конф., м. Київ, 23–24 берез. 2023 р. Київ, 2023. С. 62–66.

15. Головка М. М. Творчість Квітки Цісик в контексті популяризації української пісні. *Актуальні питання, проблеми та перспективи розвитку гуманітарних наук у сучасному соціокультурному просторі* : матеріали II Всеукр. наук.-практ. конф. здобувачів вищ. освіти і молод. учених, м. Київ, 7–8 квіт. 2023 р. Київ, 2023. С. 17–19.

16. Головка М. М. Творча постать Квітки Цісик у вимірі національно-культурної пам'яті. *Актуальні питання, проблеми та перспективи розвитку гуманітарних наук у сучасному соціокультурному просторі* : матеріали III Всеукр. наук.-практ. конф. здобувачів вищ. освіти і молод. учених, м. Київ, 12–13 квіт. 2024 р. Київ, 2024. С. 294–297.

17. Головка М. М. Культуротворча місія сучасних пісенних практик української діаспори в Північній Америці. *Культурно-мистецькі практики і процеси в дискурсі сучасного наукового діалогу* : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., м. Київ, 20–21 берез. 2025 р. Київ, 2025. С. 49–51.

Апробація результатів дослідження. Результати дослідження, викладені в дисертації, оприлюднені на міжнародних та всеукраїнських наукових і науково-практичних конференціях: II Міжнародній науково-практичній конференції «Україна у світових глобалізаційних процесах: культура, економіка, суспільство» (Київ, 2020), III Міжнародній науково-практичній конференції «Україна у світових глобалізаційних процесах: культура, економіка, суспільство» (Київ, 2021), Всеукраїнській науково-практичній концепції «Філософія подієвої культури: історія та сучасність» (Київ, 2021), Всеукраїнській науковій конференції науково-педагогічних працівників, докторантів, аспірантів, здобувачів, магістрантів та студентів «Актуальні дискурси мистецтва естради: традиції та європейська інтеграція» (Київ, 2021), Всеукраїнській науково-практичній конференції «Трансформаційні процеси соціальної культури в Україні» (Київ, 2022), II Всеукраїнській науково-практичній конференції «Трансформаційні процеси соціальної культури в Україні» (Київ, 2023), II Всеукраїнській науково-практичній конференції здобувачів вищої освіти і молодих вчених «Актуальні питання, проблеми та перспективи розвитку гуманітарних наук у сучасному соціокультурному просторі» (Київ, 2023), III Всеукраїнській науково-практичній конференції здобувачів вищої освіти і молодих вчених «Актуальні питання, проблеми та перспективи розвитку гуманітарних наук у

сучасному соціокультурному просторі» (Київ, 2024), III Всеукраїнській науково-практичній конференції «Культурно-мистецькі практики і процеси в дискурсі сучасного наукового діалогу» (Київ, 2025).

Загальний висновок:

Вважати, що дисертаційна робота Головкової Маріанни Михайлівни «Кордоцентрична парадигма соціокультурної свідомості в естрадній пісенній культурі західної української діаспори», подана на здобуття ступеня доктора філософії, повністю відповідає вимогам МОН України, які висуваються до дисертацій, поданих на здобуття ступеня доктора філософії, а саме Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії (Постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. №44) та Наказу МОН України №40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлень дисертації».

Рекомендувати дисертаційну роботу Головкової Маріанни Михайлівни «Кордоцентрична парадигма соціокультурної свідомості в естрадній пісенній культурі західної української діаспори», подану на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 034 «Культурологія», до захисту у разовій спеціалізованій вченій раді Київського національного університету культури і мистецтв.

Головуюча на засіданні кафедри
Івент-менеджменту та індустрії дозвілля
Кандидат педагогічних наук, професор

Людмила БОЙКО

Секретар, кандидат культурології, доцент

Марина ПАШКЕВИЧ

«15» жовтня 2025 р.

